

La veu rebel d'un poble engrillonat

Després d'haver experimentat l'emoció de sentir cantar Raimon en persona, hem volgut enregistrar algunes de les seves opinions sobre la situació general de la nostra cultura per als lectors de "Ressorgiment". Raimon fuma negre i contesta les nostres preguntes fluidament, sense embuts, subratllant algunes frases amb una rialla franca i encomanadissa. Darrera els vidres gruixuts de les ulleres, emmarcats per una muntura ovalada, potser d'or, els ulls li brillen animats per una guspira que reflecteix la flama vital de la intel·ligència que aflora en les seves paraules, de la força que no li "ve de la terra i també de la terra", per parafrasejar una de les seves cançons.

P. — En quina situació es troba actualment el cantant català?

R. — Bé, això... s'hauria de distingir perfectament quin tipus de cantant. De base, jo crec que hi ha una mena de discriminació bastant general pel cantant que canta en català. Els mitjans de difusió, sigui la ràdio, la premsa (la premsa potser una mica menys) o la televisió, estan bastant tancats. Ara bé, si al mateix temps de cantar en català s'hi dona que cantes d'una certa manera, amb un cert contingut, evidentment la discriminació és total. Per exemple, jo, en el meu cas concret, des del 64 que vaig fer cinc minuts de televisió, no m'he fet més. Han passat set anys, no? I ràdio difícilment posen algun disc i, després, les prohibicions per cantar i la censura prèvia... cada vegada s'ha de presentar el programa per a cada actuació, etc. És a dir, jo crec que en cada cantant la situació és diferent. Perquè també hi ha un procés de ser conegut o no ser conegut; quan un comença, si ho fa ja amb una certa actitud concreta, de militància concreta front els problemes col·lectius que s'estan vivint, al principi la censura deixa passar algunes lletres de cançons i mentre no porti massa gent van deixant fer coses. En quant comença a portar una mica de gent, comencen a prohibir amb més força. En canvi, la ràdio, doncs ja des del principi segons de quin tipus de cançó es tracta, ja discrimina immediatament. O sigui que la situació és difícil de resumir perquè és molt complexa i, en cada cas, molt distint.

P. — I com veus el futur de la cançó catalana?

R. — Mira, a mi sempre m'han dit que sóc una mica pessimista, però no és pas que sigui pessimisme. Jo crec que mentre els mitjans de difusió, els mitjans massius de difusió, no siguin catalans, el futur de la cançó està pendent d'un fil. La cançó no es pot mantenir sense una infraestructura que va des de les cases de discos vertaderament catalans fins a televisió, ràdio, premsa, cinema, i tot el que la cançó

arriba a tocar, és a dir no es pot mantenir una cançó només amb unes actuacions públiques, la qual cosa suposa una quantitat limitada de gent... en canvi, un programa de televisió tocaria vuit milions de catalapo-parlants; la ràdio, etc. Si ho mires així, en perspectiva, jo crec que des del 62 cap aquí s'han fet més cançons que mai, eh?, moltes més cançons que des del 39 al 62, per exemple, no?, però també si ho mires així, en futur, pots adonar-te que d'un moment a l'altre ens podem quedar sense cançó. És molt factible. I tot va molt lligat, primer a la situació de la col·lectivitat en qüestió i després també a això dels mitjans de difusió i al català a l'escola. Perquè tampoc no pots mantenir una cançó sense tot el que té la llengua al voltant. Ja tenim els problemes de ser una llengua parlada per poca gent; si a això mateix hi afegeixes tot el que té qualsevol tipus de llengua, des d'escola fins a tots els altres mitjans massius de difusió, aleshores la cançó pot desaparèixer fàcilment. Després: està molt lligat a individualitats, és a dir se n'ha parlat molt que hi ha hagut un moviment col·lectiu, s'ha parlat molt de "nova cançó", sí, però ha estat sempre molt lligat a individus; qui ha portat gent sempre han estat els mateixos; els altres s'han quedat una mica minoritaris i això pot donar-te una situació en la qual d'un moment a l'altre desaparegui la cançó catalana com a tal. D'altra banda, hi ha les desercions, la gent que comença a cantar en castellà —cada vegada n'hi ha hagut més— el procés es va accelerar moltíssim a partir del 67 fins al 69 o 70. Avui les coses sembla que s'han calmat una mica, però... ho tenim tot en contra... no sé com dir-ho... Excepte la gent; la gent és qui l'ha feta possible i la continuarà fent possible, és a dir: un esperit, encara que sigui difuminat, de militància envers tot el que és català, i envers de cert tipus de cançó en concret fa possible que homes com el Pi de la Serra, i jo, homes com l'Ovidi Montllor, com el Llach i d'altres, doncs, puguem aguantar-nos encara que les dificultats, les discriminacions, les condicions adverses siguin constants i freqüents.

P. — Hi ha noves figures que segueixin el camí que tu has marcat? Sobretot en aquesta línia de cançó?

R. — Home, no ho sé. Bé, no t'ho sabria dir, perquè tu saps que cada vegada és més difícil un cert tipus de connexió amb la gent jove degut que estàs molt pres per la situació. És a dir, jo en quant no puc cantar a dintre, he de cantar a fora, aleshores tens que Barcelona és una ciutat immensa, grandota, i veus molt poc a la gent, coincideixes de tant en tant en algun lloc... Sé que hi ha gent jove, no sabria dir-te

Raimon en baixar de l'avió a Buenos Aires

noms, que continuen cantant i que fan coses interessants. Després, crec que en la línia en què jo estic, encara que cadascú fent el que pot, es pot marcar molt bé el Pi de la Serra i l'Ovidi Montllor, i el Llach en un altre tipus de línia, però també amb unes idees molts clares sobre la situació del país i de la llengua en qüestió. Després hi ha d'altra gent que fan un altre tipus de cosa, com el Pau Ribà, qui no sabem ben bé què donarà. Però de gent jove en surt eh? Ara: en surt, però no hi ha mitjans. Un es posa a cantar i ha de cantar en els programes de ràdio, oi? Després resulta que no és conegut; quan no és conegut, ha de portar gent i, com ha de portar gent si no és conegut? És una mena de cercle viciós, no? Per què? Perquè no hi ha tota la infraestructura que té un altre tipus de cançó. Això és el que hi ha.

P. — I om explicaries que s'hagi pogut produir el fet teu, per exemple?

R. — Mira, jo crec que això ha estat donat pel que en diuen la "conjuntura", la circumstància en concret; això comença cap als anys 60. Aleshores toquem un tipus de gent heterogènia, totalment heterogènia, que ve perquè cantem en català i poquet a poquet van adonant-se que no és solament el fet de cantar en català sinó del que es diu, del nivell artístic, i això va tocant cada vegada més gent. Després: jo havia començat amb una temàtica que podrien dir-ne més aviat existencial, una temàtica que comportava pocs problemes de cara a la ràdio. Jo em vaig donar a conèixer més aviat amb *El vent* i tot això. Va ser a partir de *Diguem No* que van omegar totes les dificultats, a partir de les actituds públiques portades per un mateix. No era solament la cançó, sinó el que el cantant feia en concret. Però jo ja era conegut en aquell moment, m'entens?, en canvi, la gent nova que surt avui i que surt cantant

d'una manera determinada ja no pot sortir cantant uns temes que es cantaven en els anys 60, no? Aleshores, és clar, la discriminació és immediata. Jo vaig tenir durant un any o un any i mig una discriminació solapada, era simplement la discriminació lingüística i prou. Va ser a partir... jo vaig fer el servei militar entre el 64 i 65, però va ser a partir del 65, crec jo, quan la discriminació començà a ser sistemàtica; anteriorment havia estat més intermitent, però ja després del *Di-guem No*, després del Festival del Mediterrani, al jo no cedir a les temptacions de cantar en castellà, cantar en *night clubs*, etc. etc., ja van omençar de seguida a fer-te la vida impossible, però d'una manera intermitent, perquè no era molt massiu tot allò encara, però ja a partir del 65, que la cosa s'havia estès molt, la discriminació va venir d'una manera sistemàtica.

No hi ha enuig en el to. Raimon parla amb la serenitat del soldat veterà, de l'home avesat a la lluita, amb la fermesa que dóna el convenciment d'estar bregant per a conquerir quelcom de just, per alguna cosa que no serà per a ell, si més no, no solament per a ell, sinó per a tots els homes de la seva terra.

P. — En quina mesura et sents travat per la censura quan escrius una cançó?

R. — Això és una cosa ben difícil d'esbrinar, perquè hi juga també el subconscient, evidentment. Jo faig l'esforç normalment de pensar que no hi ha censura, quan estic fent una cançó, però una vegada feta, immediatament penso que hi ha una censura. És a dir: quan l'estic fent, faig tots els esforços per dir: "Jo tinc ganes de dir això". Passa també que moltes de les cançons a mitjan fer ja veus que no passarà i no sols que no passarà, sinó que és un tipus de cançó que podria crear-te problemes inclús en cas de cantar-la a fora. Aleshores hi ha tota una branca de la meua possible producció que està com capada, és a dir capada pels fets concrets, perquè penses que parlar de segons quines coses i en segons quin to t'hà de comportar una quantitat de problemes que no és eficaç, és a dir has de buscar la manera de fer-ho que sigui eficaç, que sigui inclús publicable, que no quedi en un calaix. De tota manera, així i tot m'he passat quatre anys sense poder gravar un *long-play*, fent cançons, dotze cançons cada any i el *long-play* no sortia. Perquè totes les cançons que anaves enviant a censura, no te les passaven, no te les passaven, entens?

P. — Igualment aquestes cançons les tens?

R. — Les tinc, és clar, i a fora de vegades sí que ho éntes, però no pas tot perquè hi ha moltes coses que encara, doncs, et creus que no és el moment, o que podria comportar una quantitat de problemes que no val la pena encara, no crec que sigui el moment d'afegir més problemes als que ja hi són.

P. — Tu has cantat a Madrid i al País

Base. Com ha reaccionat el públic enfront al fet de cantar en català?

R. — Mira, jo també he estat el primer sorprès. Al País Base ja esperava que hi hagués una reacció normal perquè, en certa manera, els problemes que tenen són paral·lels i molt semblants als nostres. Per part meua no hi havia cap mena de reticència, al contrari, estava molt tconvençut que anava a cantar en un lloc on trobaria una comprensió immediata, ja d'entrada. A Madrid, en canvi, doncs no ho veia clar, és a dir es podia pensar que hi hauria un senyor que vindria amb allò del català i les històries del *dialecto* i aquelles històries de separatistes, etc. etc. En canvi, no. En canvi hi va haver una reacció absolutament de simpatia total i a més a més no et diré d'una total comprensió, però sí d'un intent de comprensió. És clar que, tot s'ha de dir, a Madrid tot el moviment progressista que hi ha hagut des de fa uns anys ha entès, com a mínim, que hi ha allò que en diuen "regions" ben diferenciades del que és la "nacionalitat" espanyola oficial. Tampoc diré que hagin entès el problema fins al fons, això no ho sé, perquè quan menys t'ho esperes et surten amb una pregunta que et fa dir: "Home, això no és allò que havíem quedat!". Aleshores, restes sorprès, no? Però jo crec que l'aire ha

canviat molt. Entre el que a mi m'han contat de les incomprendions que hi ha hagut, inclús abans de la guerra, i fins als anys 50, i la comprensió o intent de comprensió que hi ha avui hi trobo una diferència immensa. En el meu cas concret, s'hi afegeix que no solament canto en català sinó que dic un cert tipus de coses, i aleshores també a un cert tipus de gent li interessa el que jo dic, no?, és a dir el fet que ho digui en català els planteja un problema més que no tenien. Els planteja un problema que ells ignoraven, degut a la política repressiva que ha portat aquest tipus de règim, o desconeixien o hi eren en contra sense saber per què. En un moment determinat, "todo lo catalán" estava de moda a Madrid, que també és una altra manera d'anar-se'n a l'altra cantonada. Val a dir: hi ha gent que ens pensa com un bloc, no com un poble, sinó com a un bloc. Tots els catalans som així. Aleshores dintre Catalunya no veuen que hi hagi dretes i esquerres, sinó que només hi ha dretes i només hi ha esquerres. És clar, és una bestiesa, perquè dintre Catalunya com dintre qualsevol altre poble, qualsevol altra nació, doncs hi ha dretes i hi ha esquerres. Em sembla absolutament evident.

Jordi Arbonès

(Acabarà)

"Ressorgiment" N° 663 - octubre 1971